

gradskoga starješinu ili suca (*maior villae, iudex civitatis*, hrv. vesnik, rihtar) birali su građani između sebe još osam (u Zagrebu) ili dvanaest (u Varaždinu) prisežnika (*iurati, iurati cives*), koji su sa sućem vršili sudačke i upravne poslove. Taj se izbor redovito ponavljao svake godine, i to u Zagrebu (na Gradcu) na Blaževo (3. febr.), u Varaždinu prve nedjelje iza Martinja (11. nov.), a drugdje obično na Đurđevo (24. apr.). Konačno je građanstvo biralo svake godine još i vijećnike ili zastupnike (*consilarii, viri communes*) njih po 20 ili 24. Ovi zastupnici zajedno s prisežnicima i „varoškim sućem“ činili su „varoško“ vijeće, koje je davalo odredbe i vodilo svu gradsku upravu. Međutim početkom XVII. vijeka nastade u gradskoj upravi i u Ugarskoj i u Hrvatskoj (Slavoniji) bitna promjena. Tako je grad Zagreb 1609. prihvatio pobudom bivšega bana Tome Erdődyja, a onda kraljevskoga tavernika, novi statut, kojemu je bila poglavita ustanova, da se odsada bira mjesto prisežnika dvanaest senatora između odličnijih građana, koji će svoju čast vršiti doživotno ili bar dok mogu. Suca birat će općina i dalje, ali samo jednoga od onih 12 senatora. Na taj se način uzeše stvarati neke građanske privilegirane i odličnije porodice, u kojih je ruke dospjela uprava često prelazeći od oca na sina. U prvi se kraj protiv ovoga novoga reda podiže zagrebačko građanstvo, pa je došlo i do krvavih sukoba, no statut ne samo da je ostao na snazi, već je ubrzo nekim reformama dopunjen i pooštren. Trajao je sve do godine 1850., kad je patentom cara Franje Josipa I. združen sav grad, naime Gradec i Kaptol s predgrađem, u jedno upravno tijelo grad Zagreb, kojemu stade na čelo načelnik, kojega bira svake treće godine gradsko zastupstvo.

Trgovina i obrt bijahu u doba turske prevlasti veoma slabi, a prirod žita i stoke jedva je dotjecao za domaće potrebe. Trgovalo se s austrijskim nasljednim zemljama i s habsburškom Ugarskom. Poslije izгона Turaka obrati veliku pažnju procvatu trgovine kralj Karlo III. u svim svojim zemljama. Sada bješe izgrađena (1726) po njemu prozvana Karolinska cesta od Karlovca do Bakra i Rijeke, a uz cestu su naseljeni Hrvati, Kranjci i Česi. Docnije je izgrađena cesta iz Karlovca u Senj (1770) po savjetu cara Josipa II., pa otale joj i ime Jozefinska. Tako postade Karlovac jedan od prvih trgovačkih gradova u Hrvatskoj posredujući promet između primorja i unutrašnjosti. Sve do Karlovačkoga i Požarevačkoga mira nije moglo ni govora da bude o trgovini u Slavoniji. Prostrana i dračem obrasla,